

EKSPRESSIIVIVERBIEN MUODOSTUS MIKKO RIMMISEN TEOKSESSA
MAAILMAN LUONNOLLISIN ASIA

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
13.1.2023

Jenna Maunula

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimusaihe ja tavoitteet	1
1.2. Aiempi tutkimus	2
1.3. Tutkimuksen menetelmät ja aineisto	3
2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	6
2.1. Ekspressiivinen, onomatopoeettinen ja deskriptiivinen sana	6
2.2. Sananmuodostuksesta ja johto-opista	8
2.3. Ekspressiivisanojen muodostuksesta	9
2.4. Produktiivisuudesta ja uudissanoista	10
3. ANALYYSI	11
3.1. <i>AhtA</i> -johdokset	12
3.2. <i>CtA</i> -johdokset	14
3.3. <i>U</i> -johdokset	17
3.4. Vartaloltaan kaksitavuiset <i>i</i> -loppuiset johdokset	18
3.5. <i>ise</i> -johdokset	18
3.6. <i>hti</i> -johdokset	19
3.7. <i>le</i> -johdokset	19
3.8. <i>Oi(tU)</i> -johdokset	21
3.9. Supistumaverbit	22
3.10. Yhteenveto	22
4. PÄÄTÄNTÖ	25
LÄHTEET JA LYHENTEET	27
LIITTEET	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimusaihe ja tavoitteet

Tutkimukseni aiheena on ekspressiiviverbien muodostus Mikko Rimmisen vuoden 2017 teoksessa *Maailman luonnollisin asia*. Ekspressiivisanat ovat äänteellisesti motivoituja sekä äänneasullaan kuvaavia sanoja. (VISK 2008 § 154; Jääskeläinen 2013: 6). Lauri Hakulisen (1979: 325) mukaan suomen kielessä on käytännössä lähes äärettömästi ekspressiivisiä sanoja. Ekspressiivisanoihin kuuluvat deskriptiiviset ja onomatopoeettiset sanat (Mikone 2002: 17; Jääskeläinen 2013: 6). Onomatopoeettiset sanat jäljittelevät ääniä ja deskriptiivisanat kuvaavat puolestaan ensisijaisesti muiden aistien kuin kuulon avulla huomattavia ilmiöitä, kuten liikkumista (Sivula 1989: 165; Mikone 2002: 18). Käsittelem näitä olennaisia termejä vielä tarkemmin luvussa 2.1.

Rimminen käyttää teoksessaan paljon ekspressiivisanoja, joista osa voi olla hänen itse muodostamia tai johtamia. Tutkin aihetta, koska Rimmisen tuotannon ekspressiivisanastoa ei ole vielä juurikaan tutkittu johto-opin näkökulmasta. Ainoastaan Vesa Koivisto tarkastelee Rimmisen käyttämiä johdoksia ja niiden muodostumista artikkelissaan *Sananmuodostuksen elämää*, jossa hän käyttää aineistonaan Rimmisen *Pussikaljaromaa* ja *Pölkkyä*. Artikkelissa tutkimuksen kohteena ovat kuitenkin muutkin kuin ekspressiiviset johdokset, toisin kuin tutkimuksessani. (Koivisto 2008.) Tutkimuksen aiheen löysin Kotimaisten kielten keskuksen (Kotus) opinnäytetöiden aihepankista¹.

Tutkimukseni tavoitteenani on selvittää, millä tavoin keräämäni aineiston ekspressiivisanat on muodostettu. Pyrin löytämään mahdolliset johto-opilliset muotit, joiden avulla ekspressiivisiä sanoja on muodostettu. Tarkastelen, erottuuko näissä löydöksissä erityisesti jokin johdostyyppi tai sanaluokka. Lisäksi tavoitteenani on tutkia, mistä ekspressiivisanat tai niiden vartaloaines voisivat olla peräisin. Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Ilmeneekö keräämäni aineiston ekspressiivisanoissa toistuvia johto-opillisia kaavoja, joiden mukaan ekspressiivisanastoa muodostetaan?
2. Edustuuko näissä löydöksissä erityisesti jokin johdostyyppi tai sanaluokka?
3. Mistä lekseemit tai niiden vartaloaines voisivat olla peräisin?

¹ <https://tt.eduuni.fi/sites/kotus-opinnaytepankki/>

Hypoteesinani on, että aineiston ekspressiivisanojen muodostamisessa on käytetty jonkinlaisia toistuvia johto-opillisia kaavoja. Johdoksia muodostetaan usein samoilla muo-teilla, joten uskon, että tämä pitäisi paikkansa myös aineistoni ekspressiivisanaston koh-dalla.

Etenen tutkimuksessani kertomalla seuraavaksi alaluvussa 1.2. aiemmasta aiheeseeni liit-tyvästä tutkimuksesta. Alaluvussa 1.3. kerron tutkimukseni menetelmistä ja aineistosta sekä sen keruusta. Luvussa 2 käsittelen tutkimukselleni olennaisia teoreettisia lähtökoh-tia. Luvussa 3 analysoin aineistoni ekspressiivisanoja, joita käsittelen ryhminä luvun ala-luvuissa. Alaluvussa 3.10. kokoan analyysin tulokset.

1.2. Aiempi tutkimus

Erityisesti 1900-luvun alkupuolella ekspressiivisen sanaston tutkimiseen suhtauduttiin varauksella. Mikosen mukaan ekspressiivisanojen keskeisyys sanastossa on huomattu, mutta niiden tutkimista ei ole katsottu tarpeelliseksi. Niiden paljoutta on jopa pidetty han-kaluutena. (Mikone 2002: 37–38.) Viime aikoina tutkimus on kuitenkin lisääntynyt, minkä myötä ekspressiivisten sanojen määritelmät ovat tarkentuneet.

Ekspressiivisanojen tutkimuksessa aineistona on käytetty aiemmin esimerkiksi eri kirjai-lijoiden teoksia tai murre-sanastoa. Esimerkiksi Laura Heikkilä (2021) on tutkinut pro gra-dussaan deskriptiivisiä liikeverbejä Kainuun murteen verbisanastossa. Kristi Lukin (2020) on tutkinut ääntä kuvaavia onomatopoeettisia ja deskriptiivisiä verbejä ja niiden kään-nösvastineita. Pauli Seppälä (2009) on puolestaan tutkinut pro gradussaan deskrip-tiivisten ja onomatopoeettisten verbien kääntämistä saksan kielelle ja tarkastellut aihetta Mikko Rimmisen *Pussikaljaromaanin* deskriptiivisten ja onomatopoeettisten verbien kautta. Rimmisen käyttämät ekspressiivisanat ovat olleet siis aiemmin tutkimuksen koh-teena, mutta juuri niiden muodostamista ei ole aiemmin tutkittu johto-opillisesta näkö-kulmasta Koiviston (2008) artikkelia lukuun ottamatta.

Tutkimukseni aihe liittyy ekspressiivisanojen lisäksi uudissanoihin. Uudissanoihin kuu-luvia johdoksia on tutkittu aiemmin. Esimerkiksi Reetta Niinisalo (2014) on tutkinut *ttA*-johtimisia uudisverbejä pro gradussaan, mutta on kuitenkin rajannut aineistostaan pois

ekspressiiviset sanat. Niinisalon tutkimuksen tuloksen mukaan uudismuodosteita luodaan samanlaisten sääntöjen perusteella kuin ennenkin (Niinisalo 2014: 95).

1.3. Tutkimuksen menetelmät ja aineisto

Tutkimukseni menetelmä on laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. Toisinaan menetelmästä käytetään nimitystä perinteinen lingvistinen analyysi. Menetelmälle on keskeistä tutkijan käsityönä tekemä analyysi. Menetelmässä tavoiteltavaa on tutkimuskohteen kokonaisvaltainen ymmärtäminen. Tutkimuksessani käytän hyödyksi menetelmälle ominaista aineiston taulukointia. (Luodonpää-Manni & Ojutkangas 2020: 412–413.)

Tutkimukseni aineistona käytän Mikko Rimmisen vuonna 2017 julkaistusta fiktiivisestä teoksesta *Maailman luonnollisin asia* keräämiäni ekspressiivisanoja. Olen kerännyt aineistoksi yhteensä 79 ekspressiivistä verbiä ja nominikantaista verbijohdosta, jotka ovat kielitajuni ja sanakirjojen perusteella todennäköisesti uudissanoja tai muuten harvinaisessa käytössä olevia johdoksia, kuten murre sanoja. Keräämiäni ekspressiiviverbejä ovat esimerkiksi *houppia* ja *poupahdella*. En ole ottanut aineistooni mukaan onomatopoeettisia interjektioita, koska ne eivät sisällä johtimia, jotka ovat tarkasteluni kohteena.

Olen käyttänyt kielitajuani hyödyksi aineiston kokoamisessa. Markus Hamusen ja Tuomas Huumon mukaan tutkija voi käyttää kielitajuaan apuna tutkimusaineiston analysoinnissa. Kielitaju on tärkeä työkalu erityisesti yksittäisten ilmausten merkitysten tarkastelussa. (Hamunen & Huomo 2020: 201, 226.) Olen käyttänyt tutkimuksessani omaa kielitajuani juuri yksittäisten ilmausten tapauksessa, eli ekspressiivisanojen tunnistamisessa.

Ison suomen kieliopin mukaan ekspressiivinen ja ei-ekspressiivinen sanasto voi olla vaikeaa erottaa toisistaan, koska ero niiden välillä ei ole täysin selvä (VISK 2008 § 154). Mikosen (2002: 35) mukaan tutkijan oma vaisto sanan kuvaavuudesta vaikuttaa deskriptiivisanan erottamiseen. Olen tunnistanut lekseemin ekspressiiviseksi ensisijaisesti sen esiintymiskontekstin perusteella. Sanoja voi käyttää eri merkityksissä, joten olen huominnut ensisijaisesti Rimmisen käyttämän merkityksen, joka ilmenee sanan esiintymiskontekstista. Lisäksi osa sanoista saattaa olla sanakirjoihin kuulumattomia uusia lekseemejä,

jolloin ainoaksi vaihtoehdoksi on jäänyt määritellä ekspressiivisyys vain lekseemin kontekstin perusteella. Esimerkiksi lekseemin *ripeltää* kohdalla olen voinut määritellä sen ekspressiivisanaksi, koska esiintymiskontekstin perusteella se kuvaa tietynlaista kävelytapaa. Olen koonnut aineiston lekseemien esiintymiskontekstit lyhyesti liitteenä oleviin taulukkoihin (Liite 1 ja 2). Epäselvissä tapauksissa olen hyödyntänyt myös sanakirjojen määritelmiä, jos sana on löytynyt sanakirjasta.

Lisäksi olen käyttänyt omaa kielitajuani ekspressiivisanojen yleisyyden arvioimisessa. Koiviston (2013: 228) mukaan kielenpuhujalla on usein käsitys lekseemin yleisestä tunnettuudesta kieliyhteisössä, minkä ansiosta uudissanon tunnistamisessa voi hyödyntää omaa kielitajuaan. Olen kielitajuni avulla pyrkinyt ottamaan aineistooni vain sellaiset ekspressiivisanat, jotka ovat todennäköisesti uudissanonoja tai jotka eivät ole kovin yleisessä käytössä.

Olen hyödyntänyt aineiston rajaamisessa yhteensä neljää eri sanakirjaa: Kielitoimiston sanakirjaa (KS), Nykysuomen sanakirjaa (NS), Suomen murteiden sanakirjaa (SMS) ja Karjalan kielen sanakirjaa (KKS). Olen käyttänyt SMS:n verkkoversiota, joka kattaa sanavälin *a–mähistyä*. KKS:aa olen käyttänyt, koska karjalan kieli on suomen kielen lähisukukielistä läheisin kieli, ja näin ollen erityisesti suomen itämurteissa esiintyy yhteistä sanastoa karjalan kielen kanssa.

Verbikantaisten nominien tapauksessa olen käyttänyt sanakirjoissa hakusanana itse lekseemin lisäksi sen välitöntä kantasanaa eli tässä tapauksessa kantaverbiä. Esimerkiksi teonnimen johtimella muodostetuista substantiiveista olen poistanut viimeisen johtimen ja etsinyt sanakirjasta verbiä, josta teonnimi on muodostettu. Esimerkiksi sanasta *juputus* olen hakenut sanakirjasta sanaa *juputtaa*. Näin olen toiminut siksi, että useimmissa tapauksissa kaikki verbikantaiset nominijohdokset eivät välttämättä sisälly sanakirjaan, mutta itse verbi sisältyy. Täten olen saanut varmemmin rajattua aineistostani pois tyypilliset yleiskieliset johdokset. Samalla tavalla olen toiminut myös analyysivaiheessa.

Olen kerännyt aineistoa teoksen sivulle 220 asti. Olen noudattanut keräämisessä seuraavaa järjestystä. Aineistoon olen ensin valinnut ne ekspressiivisanat, jotka eivät ole oman kielitajuni mukaan kovin yleisessä käytössä tai jotka ovat vaikuttaneet uudissanoilta. Tämän jälkeen olen jättänyt pois aineistosta vielä lekseemit, jotka kuuluvat Kielitoimiston

sanakirjaan tai Nykysuomen sanakirjaan, jotta olen saanut rajattua yleiskieleen kuuluvat yleiset sanat pois. Aineiston keräämisvaiheessa olen jakanut aineiston lekseemit suoraan ryhmiksi sanaluokan mukaan. Näiden vaiheiden jälkeen on jo käynyt ilmi, että suurin osa aineiston sanoista on verbejä. Toiseksi suurin ryhmä on substantiivit, joista suurin osa on verbikantaisia sanoja. Tämän takia olen rajannut lopulta aineistoksi vain ekspressiiviset verbit ja ekspressiivisistä verbeistä johdetut nominit. Alkuperäisestä aineistosta on jäänyt täten pois vain muutama sana, jotka eivät ole verbikantaisia, joten päätös on ollut luonteva. Aineistoksi on muotoutunut täten sellaiset 79 ekspressiivistä verbiä tai verbikantaisia nominia, jotka ovat mahdollisesti uudis- tai tilapäisjohdoksia tai murteellisia johdoksia. 59 näistä on ekspressiivisiä verbejä ja 20 ekspressiivisistä verbeistä johdettuja nomineja. Aineiston lekseemit ovat liitteinä tutkimukseni lopussa (Liite 1 ja Liite 2). Muutama lekseemi esiintyy teoksessa kahtena eri saneena. Olen poiminut näissä tapauksissa molemmat saneet osaksi liitteitä, mutta analyysissä käsittelen niitä yhtenä lekseiminä.

2. TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

2.1. Ekspressiivinen, onomatopoeettinen ja deskriptiivinen sana

Määrittelen seuraavaksi tutkimuksessani olennaiset termit: ekspressiivinen sana, deskriptiivinen sana ja onomatopoeettinen sana. Hyödynnän erityisesti Eve Mikosen (2002) väitöskirjan määritelmiä näistä sanoista.

Mikosen väitöskirjasta käy ilmi, että deskriptiivisen ja onomatopoeettisen sanan määrittely on ollut usein epäjohdonmukaista tai ristiriitaista alan tutkimuksessa. Ei ole ollut aina mahdollista tietää, mitä tutkija tarkoittaa käyttämällään termillä. (Mikone 2002: 17, 31.) Kaisa Häkkinen (1990: 99) määrittelee äänteellisesti motivoituiksi sanoiksi onomatopoeettiset eli ääntä jäljittelevät sanat sekä deskriptiiviset eli äänen avulla kuvailevat sanat. Lauri Hakulisen mukaan onomatopoeettinen verbi tarkoittaa samaa kuin deskriptiivinen verbi. Hakulisen mukaan deskriptiiviset tai ekspressiiviset sanat ovat äänellään kuvaavia sanoja. (Hakulinen 1979: 325–326.)

Mikone (2002: 17) tarkoittaa **ekspressiivisellä sanalla** deskriptiivisiä ja onomatopoeettisia sanoja. Myös Anni Jääskeläinen (2013: 6) noudattaa samaa jakoa: hänen mukaansa ekspressiivisanat ovat vakiintuneet viimeaikaisessa tutkimuksessa yläkäsitteeksi deskriptiivisille ja onomatopoeettisille sanoille. Myös Koivisto (2013: 189) kutsuu onomatopoeettisia ja deskriptiivisiä sanoja ekspressiivisiksi sanoiksi tai ekspressiivisanoiksi. Jako on erilainen verrattuna Isoon suomen kielioppiin, jossa onomatopoeettiset sanat määritellään yhdeksi deskriptiivisten sanojen ryhmäksi. Ison suomen kieliopin mukaan deskriptiivisiä sanoja ovat sekä onomatopoeettiset että muut äänteellisesti motivoituneet sanat. (VISK 2008 § 154.) Tutkimuksessani käytän Mikosen, Jääskeläisen ja Koiviston tapaan ekspressiivisanaa yläkäsitteenä, jonka alaryhmiä ovat deskriptiiviset ja onomatopoeettiset sanat (Mikone 2002: 17; Jääskeläinen 2013: 6; Koivisto 2013: 189).

Ekspressiivinen tarkoittaa Kielitoimiston sanakirjan mukaan ilmeikästä, ilmaisuvoimaista ja ilmaisullista (KS 2022 s.v. *ekspressiivinen*). Onomatopoeettisten ja muiden äänteellisesti motivoituneiden sanojen luonne on ekspressiivinen (VISK 2008 § 154). Jääskeläinen (2013: 6) määrittelee ekspressiiviset sanat äänneasullaan kuvaileviksi ja äänteellisesti motivoituneiksi sanoiksi. Ekspressiivisanat ovat affektisia, koska niiden äänneasuo tuo

ilmi kuulijan aistihavaintoja tai asenteita kuvattavasta asiasta (Koivisto 2008: 198). Afektiivisillä johdoksilla tuodaan ilmi puhujan asennoitumista puheilla olevaan asiaan tai puhekumppaniin (VISK 2008 § 206). Koiviston (2013: 189) mukaan ekspressiiviset sanat jäljittelevät äänneasullaan jotakin kuulon, näön tai muun aistin avulla havaittavaa ilmiötä, kuten ääniä, liikkeitä tai vaikutelmia, kuten ulkonäköä. Ekspressiiviset sanat poikkeavat kielen muusta sanastosta niiden äänteellisiltä ja fonotaktisilta ominaisuuksiltaan ja muodostavat oman ryhmän (Mikone 2002: 30). Ekspressiivisanat erottuvat muista sanoista ulkoasullaan ja sisäisellä rakenteellaan (Koivisto 2013: 190). Ekspressiivisiä sanoja ovat esimerkiksi *kellahtaa* ja *vilkkua* (VISK 2008 § 309).

Tieteen termipankin (TTP s.v. *onomatopoeettinen*) mukaan **onomatopoeettinen** tai **onomatopoeettinen** on ”ääntä jäljittelevä sana tai ilmaus”. Sivulan mukaan onomatopoeettiset sanat mukailevat kuulohavaintoja (Sivula 1989: 165). Mikone (2002: 17) tarkoittaa onomatopoeettisilla sanoilla ”ääntä kuvailevia sanoja eli sellaisia sanoja, joiden primääri merkitys kytkeytyy ääneen”. Jääskeläisen (2013: 7) mukaan onomatopoeettiset sanat jäljittelevät ikonisesti ääniä fonologisin tavoin. Sanan merkityksessä olennainen osa on äänen ominaisuuksien esittäminen. Onomatopoeettisia sanoja ovat esimerkiksi *miau* ja *pamahtaa*. (Mikone 2002: 17–18.)

Deskriptiivisanat ovat kielen ydinsanaston osa, ”joka ei ole tyyliltään neutraali ja jolta puuttuu ensisijainen äänen kuvaamisen merkitys”. Deskriptiivisanojen sanamerkityksen olennaisia piirteitä ovat merkityksen kuvailevuus ja tunneaines, jotka erottavat deskriptiivisanat neutraaleista sanoista. Deskriptiivisanoilla ja neutraaleilla sanoilla voidaan viitata samoihin tarkoitteisiin, joten niiden välillä on synonymiaa. (Mikone 2002: 18, 119.) Myös Jääskeläisen (2013: 6–7) mukaan deskriptiiviset sanat kuvailevat äänneasullaan muita asioita kuin ääntä. Sivulan mukaan deskriptiiviset sanat kuvailevat näköhavaintoja ja ”muiden aistien kuin kuulon avulla havaittavia ilmiöitä”. Sivulan mukaan verbit ovat tärkein osa deskriptiivisanastoa. (Sivula 1989: 165–166.) Deskriptiivisanoilla kuvaillaan olemusta, liikkumista, ulkonäköä, hajua, tuntoa tai tuntemusta sanan äänneasun avulla (Jääskeläinen 2013: 6–7). Deskriptiivisanojen sanamerkitys sisältää tiedon kysymyksiin ”millainen?” tai ”miten?” (Mikone 2002: 121).

Ekspressiivisanaa ei ole aina helppo tunnistaa: ei ole aina selvää, onko lekseemi ekspressiivinen vai ei (VISK 2008 § 154). Lisäksi Jääskeläisen mukaan aina ei ole selvää, onko

ekspressiivisana deskriptiivinen vai onomatopoeettinen. Joillakin sanoilla on nimittäin ääntä jäljittelevä sekä muuta aistimusta kuvaava käyttöyhteys. Tällaisia sanoja ovat esimerkiksi *kihistä* ja *kiepsis*. (Jääskeläinen 2013: 9.) Mikosen mukaan kyseessä on deskriptiivisana, jos sanan olennaisin merkitys ei yhdisty äänen kuvaamiseen. Deskriptiivisanan kuvaaman toiminnan yhteydessä voi kylläkin syntyä ääntä. Noudatan tutkimuksessani Mikosen rajausta tunnistaessani deskriptiivisanoja. (Mikone 2002: 18.)

2.2. Sananmuodostuksesta ja johto-opista

Tutkimukseni aihe on osa sanastoa, sananmuodostusta ja johto-oppia. Sananmuodostus on Tieteen termipankin mukaan ”morfologiaan kuuluva prosessi, jossa muodostetaan uusia sanoja kielessä olevien sanojen pohjalta” ja ”lekseemien rakennetta ja muodostusmahdollisuuksia tarkasteleva morfologian osa”. Toinen tärkeimmistä sananmuodostuskeinoista on johtaminen. (TTP s.v. *sananmuodostus*.)

Tutkimukseni pohjautuu johto-oppiin. Ison suomen kieliopin mukaan johtaminen eli derivaatio tarkoittaa johtimien avulla tapahtuvaa lekseemien muodostamista tai muodostumista. Johdoksiin kuuluu eri sanaluokkien sanoja: substantiiveja, adjektiiveja, verbejä ja adverbeja. Johtamisessa johdin liittyy yleensä kantasanaan, mutta varsinaista kantasanaa ei aina ole, kuten ekspressiivisanoissa². (VISK 2008 § 154, 155.) Tutkimuksessani tarkastelen juuri ekspressiivisiä johdoksia, joista käsittelen verbejä ja verbikantaisia nominijohdoksia. Käytän pohjana johto-opin teoriaa ja tarkastelen esimerkiksi, löytyykö aineistoni ekspressiivisanoista niille tyypillisiä johtimia.

² Kuten aiemmin toin ilmi, Isossa suomen kieliopissa käytetään termiä *deskriptiiviset sanat* onomatopoeettisista sekä muista äänteellisesti motivoituista sanoista. Käytän kuitenkin tässä yhteydessä ja myös jatkossa Ison suomen kieliopista poiketen termiä *ekspressiivisanat* tai *ekspressiiviset sanat* yläkäsitteenä, jolla viitataan sekä deskriptiivisiin että onomatopoeettisiin sanoihin. (VISK 2008 § 154.) Valinnan perustelin edellisessä luvussa 2.1.

2.3. Ekspressiivisanojen muodostuksesta

Uusi äänteellisesti motivoitu sana voi olla etenkin ekspressiivisten verbien kohdalla ennemminkin johdos kuin jakamaton perussana (Häkkinen 1990: 99–100). Vanhojen sanojen rakennemallit eli **muotit** ja merkitykset toimivat malleina uusien sanojen muodostamisessa (Koivisto 2008: 214). Ekspressiivisten verbien hahmo on johdosmainen. Ison suomen kieliopin mukaan ekspressiivisanoja muodostetaan usein muotteihin, jotka etenkin verbien kohdalla edustavat **johdostyyppejä** (VISK 2008 § 154, 309). Koiviston (2013: 190) mukaan ekspressiivisanastossa edustuvat osaksi muotit ja sanahahmot, jotka ovat ominaisia juuri ekspressiivisille sanoille. Tutkimuksessani selvitän, onko aineistoni ekspressiivisanoissa muotteja, joihin lekseemejä on muodostettu. Ison suomen kieliopin mukaan ekspressiivisiä verbejä esiintyy seuraavissa johdosmuoteissa eli johdostyypeissä:

- *AhtA*-verbeissä
- *CtA*-vartaloisissa
- *U*-vartaloisissa verbeissä
- vartaloltaan kaksitavuisissa *i*-loppuisissa verbeissä
- *ise*-verbeissä
- *hti*- ja *ksi*-verbeissä
- *le*-verbeissä
- *Oi(tU)*-vartaloisissa verbeissä
- *AA*-supistumaverbeissä.

Koiviston (2013: 192) mukaan ekspressiivisanoja on *VA*-vartaloisissa supistumaverbeissä, eli muissakin supistumaverbeissä kuin vain *AA*-vartaloisissa. Ekspressiivisanoja on myös useissa edelleenjohdoksissa, kuten *CtA*-, *ise*-, *ttA*- ja *AhtA*-vartaloisten ja *AA*-supistumaverbien *le*-edelleenjohdoksissa, *AhtA*-verbien *UttA*-edelleenjohdoksissa ja *ise*-verbien *UttA*- ja *tA*-edelleenjohdoksissa, joista esimerkkinä on *kilisyttää*. (VISK 2008 § 154, 309.)

Ekspressiivisanassa muotin sisältämä suffiksiaines liittyy yleensä sanavartaloainekseen, joka ei edusta mitään lekseemiä. Ekspressiiviverbeissä tällaisena vartaloaineksena on foneemijono, joka ikonisesti mukaillee äänneasullaan jotain havaittavaa ilmiötä. Ekspressiivisanastossa samaa muottia edustavia **sarjoja** tuottaa vartaloaineksen äänteellinen variointi erityisesti ensi tavun vokaaleissa. Tällainen äänteellinen variointi esiintyy esimerkiksi sanasarjassa *pirskua – porskua – pärskyä*. Ilmiötä on nimitetty vartalojohdoksi. (VISK 2008 § 148, 154, 309.) Usein ekspressiivisanojen sanasarjoissa sanojen sanavartalon loppu on samanlainen, mutta alkuosa foneemeiltaan vaihteleva (Koivisto 2013:

193). Mikosen (2002: 128) mukaan deskriptiivisten sanojen äänteellisesti varioivan hahmon ympärille voi tavallisesti syntyä sanaperheitä, joiden sanat eivät eroa merkitykseltään lähes ollenkaan toisistaan, kuten sanat ”*lonkama, linkama, lunkama, konkama*”.

Uutta ekspressiivistä sanastoa voi muodostaa **korrelaattisarjojen** avulla. Tällöin sama vartaloaines esiintyy erijohtimisten ekspressiivisten verbien sarjoissa. Tällainen sarja on esimerkiksi *kellistää, kellahtaa, kellottaa, kelliä, kellua*. Sarjan lekseemit ovat toistensa **korrelaatteja**, jotka ovat usein yhteydessä myös merkitykseltään. Ekspressiivisen verbin korrelaattina voivat olla muutkin sanat kuin verbisarjan jäsenet ja niiden edelleenjohdokset: korrelaattina voi olla substantiivi tai adjektiivi. Korrelaattiosuhde on yleistä ekspressiivisanoille. (VISK 2008 § 160, 309; Koivisto 2013: 314.)

2.4. Produktiivisuudesta ja uudissanoista

Kun johdostyyppi on produktiivinen, sen johdoksen kantasana voi olla mikä tahansa sana, kunhan se kuuluu kantasanalle mahdolliseen sanaluokkaan. Aluksi uudisjohdot ovat tilapäisiä ja vakiintumattomia. Vakiintumisen jälkeen ne voivat tulla lisätyksi sanakirjoihin ja leksikaalistua. Produktiivisten johdostyyppien lekseemejä ei ole hakusanoina sanakirjoissa kovin laajasti. (VISK 2008 § 164.) Myös Koiviston (2013: 228) mukaan suuren produktiivisuuden omaavien johdostyyppien johdoksista kaikki eivät kuulu sanakirjoihin. Täten en voi löytää kaikkia aineistoni lekseemejä sanakirjoista.

Uudisjohdos tai uudissana on oppitekoisesti tai spontaanisti syntynyt uusi lekseemi (VISK 2008 § 165). Koiviston mukaan uudissanaksi voi nimittää uutta lekseemiä, joka on jo jotenkin vakiintunut. Koiviston mukaan lekseemin uutuus on ”suhteellinen ja vaikeastikin todettava asia”. (Koivisto 2013: 228.) En täten erikseen määrittele tutkimuksessani, mitkä aineistoni lekseemit ovat uudissanoja ja mitkä eivät. Uudismuodosteet, jotka eivät ole yleistyneet vielä käytössä, ovat okkasionismeja eli tilapäismuodosteita. Useat tällaiset tilapäismuodosteet eivät välttämättä edes leviä ollenkaan yleiseen käyttöön. (Haspelmath 2002: 39, 99–100; Koivisto 2013: 228.) Aineistooni kuuluu mitä luultavammin murre sanojen lisäksi uudissanoja ja tilapäismuodosteita.

3. ANALYYSI

Käsittelen aineistoni lekseemejä ryhmissä. Ryhmittelen aineistoni lekseemit johdostyypeittäin eli muoteittain, ja analysoin niitä ryhmittelyn mukaisesti seuraavissa alaluvuissa. Johdostyyppit muodostuvat sanavartalon viimeisen johtimen perusteella, joten samaan johtimeen päättyvät johdokset edustavat ryhmittelyssäni samaa johdostyyppiä (Koivisto 2013: 281–282). Tekemäni ryhmittely mukailee Ison suomen kieliopin mukaisia ekspressiivisanoille tyypillisiä johdostyyppejä (VISK 2008 § 309). Jokaisessa luvussa jaan vielä lekseemit mahdollisiin alaryhmiksi hahmottuviin johdostyyppeihin. Esimerkiksi *CtA*-johdoksista erottelen (*e*)*ltA*-johdokset. Tutkin siis, mitä johtimia aineiston sanoista löytyy ja kuinka paljon kunkin johdostyyppin sanoja aineistossa esiintyy.

Lisäksi jokaisessa alaluvussa määrittelen, ovatko johdostyyppin lekseemit deskriptiivisiä vai onomatopoeettisia. Teen määrittelyn lekseemin kontekstista avautuvan merkityksen perusteella. Esimerkiksi lekseemin *plopsahtaa* määrittelen deskriptiiviseksi enkä onomatopoeettiseksi, koska sen kontekstin perusteella se kuvaa ensisijaisesti liikettä eikä ääntä, kuten ilman kontekstia voisi ymmärtää (ks. Liite 1). Yhdyssanojen tapauksessa (esim. *sateenpölyttämän*) tarkastelen vain niiden edusosaa, jossa verbiaines esiintyy.

Hyödynnän erityisesti sanakirjoja aineiston lekseemien analysoimisessa. Tarkastelen sitä, ovatko lekseemit mahdollisesti murre sanoja, eli kuuluvatko lekseemit sellaisenaan joko KKS:an tai SMS:an. Näiden sanakirjoihin kuuluvien lekseemien kohdalla en tarkastele merkityksiä tarkemmin. Jos lekseemi ei kuulu sanakirjaan, yritän selvittää, mistä lekseemin vartaloaines voisi olla peräisin: tarkastelen sanakirjoihin kuulumattomien lekseemien vartaloaineksen yhteyttä muihin lekseemeihin sanakirjoissa (KKS, KS, NS ja SMS). Tutkin, löytyykö näistä sanakirjoista lekseemejä, joiden merkitys liittyy vertailun kohteena olevaan aineistoni lekseemiin. Tuon täten esiin ensisijaisesti sellaiset sanakirjan lekseemit, joihin kyseisen aineiston lekseemin vartaloaines kuuluu ja joiden merkitys vastaa tai on lähellä aineiston lekseemin merkitystä. Jos merkitykseltään vastaavia lekseemejä ei löydy, tuon silloin esiin lekseemit, joihin vartaloaines kuuluu, mutta merkitys on erilainen. Tällöin mainitsen, että merkitys on aineiston lekseemistä eriävä. Viimeisimpänä otan vielä Suomen sanojen alkuperän (SSA) mukaan tarkasteluun muutamissa tapauksissa: niiden lekseemien kohdalla, jotka eivät kuulu muihin ensin käyttämiini sanakirjoihin,

sekä muissa yksittäistapauksissa, joissa SSA:n sana-artikkelit laajentavat analyysiani olennaisella tiedolla.

Lisäksi tarkastelen sanakirjoihin kuulumattomien lekseemien muotoa kokonaisuudessaan ja tuon esiin, jos se vaikuttaa yhdistyvän johonkin toiseen lekseemiin. Tällaisessa tapauksessa kyse voi olla korrelaattisarjasta tai sarjasta, jossa lekseemien vartaloaineksissa ilmenee äänteellistä variointia (ks. luku 2.3.).

Luvussa 3.10. kokoan analyysini tulokset erityisesti aineistoni johdostyyppien lekseemien lukumäärien pohjalta. Vertailen tuloksiani Ison suomen kieliopin Perussanakirjan verbien johdostyyppien lekseemimääriin (VISK 2008 § 304).

3.1. *Ahta*-johdokset

Ahta-johdostyyppi on Perussanakirjan lekseemien lukumäärien valossa melko produktiivinen. *Ahta*-verbeihin kuuluu kantasannattomia johdoksia, jollaisia on suuri osa aineistoni lekseemeistä. (VISK 2008 § 304, 309, 369.) *Ahta*-johdoksia on aineistossani yhteensä 18 lekseemiä: 11 verbiä ja 7 verbikantaista nominia. 2 näistä on verbi ja sen johdos: *mussahtaa* ja *mussahdus*. Aineiston *Ahta*-johdoksista seuraavat 9 on deskriptiivisiä: *bulbahtaa*, *jurpahtaa*, *kosahtaa*, *kyörähtää*, *luipahtaa*, *läpähdys*, *nuopahtaa*, *plopsahtaa* ja *tumpsahtaa*. Lekseemin *plopsahtaa* raja on aluksi hieman epäselvä. Kontekstin perusteella olen kuitenkin määrittänyt sen olevan deskriptiivinen, koska se ei kuvaa ensisijaisesti ääntä, vaan junan liikettä ja sen ilmestymistä näkyviin tunnelista. Seuraavat 9 lekseemiä on aineiston *Ahta*-johdoksista onomatopoeettisia: *klunksahdus*, *kurnauskahdus*, *mumpsahtaa*, *mussahdus*, *mussahtaa*, *naarpahdus*, *plimpsahdus*, *särsähtää* ja *väyähdys*.

Aineiston *Ahta*-johdoksissa on 2 SMS:an kuuluvaa lekseemiä: *kosahtaa* ja *mussahtaa*. Täten lekseemin *mussahdus* kantaverbi *mussahtaa* löytyy SMS:sta. (SMS 2022 s.v. *kosahtaa*, *mussahtaa*.) Aineistossa on 7 lekseemiä, joiden kantavartalo kuuluu muihin sanoihin sanakirjoissa: *jurpahtaa*, *kyörähtää*, *luipahtaa*, *läpähdys*, *nuopahtaa*, *särsähtää* ja *väyähdys*. *Jurpahtaa*-lekseemin *jurp*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi SMS:n lekseemiin *jurppaista*, mutta *jurppaista* ei kuitenkaan ole täysin merkitykseltään vastaava aineiston lekseemin merkityksen kanssa. Molemmat kuvaavat kuitenkin liikettä:

Rimminen käyttää lekseemiä *jurpahtaa* sydämenlyöntien liikkeen kuvaamisesta ja SMS:n lekseemiä *jurppaista* käytetään 'kulkemisesta'. (SMS 2022 s.v. *jurppaista*.) *Kyörähtää*-sanana *kyör*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi lähimerkityksiseen SMS:n sanaan *kyörätä*. Lekseemejä *kyörähtää* ja *kyörätä* voidaan molempia käyttää jonkinlaisen liikumisen merkityksissä: Rimminen käyttää lekseemiä *kyörähtää* jonkinlaisesta eri tilaan siirtymisestä ja lekseemiä *kyörätä* voidaan käyttää esimerkiksi 'kuljettamisesta' tai '(perässä) kulkemisesta'. Nämä lekseemit saattavat siis olla toistensa korrelaatteja. (SMS 2022 s.v. *kyörätä*.) *Luipahtaa*-sanana *luip*-vartaloaines sisältyy merkitykseltään lähellä olevaan SMS:n sanaan *luipaista*. Kyseessä voivat olla saman korrelaattisarjan jäsenet, koska nämäkin lekseemit kuvaavat molemmat liikettä: aineiston *luipahtaa*-lekseemiä käytetään katsoakseni veripisaran liikkeestä ja *luipaista*-lekseemiä käytetään merkityksessä 'livahtaa, pujahtaa'. (SMS 2022 s.v. *luipaista*.)

Lääpähdys-lekseemin *lääp*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi SMS:n lekseemiin *lääppiä*, jonka merkityksen 'kosketella (hivelemällä)' voi katsoa vastaavan lähes täysin *lääpähdys*-merkitystä. *Lääpähdys* ja *lääppiä* voivat siis olla toistensa korrelaatteja. (SMS 2022 s.v. *lääppiä*.) *Nuopahtaa*-lekseemin vartaloaines *nuop*- kuuluu esimerkiksi merkitykseltään melko vastaavaan NS:n lekseemiin *nuopallaan* 'nuokallaan, nuukuksissa'. *Nuopahtaa* ja *nuopallaan* voivat siis olla toistensa korrelaatteja. Toisaalta *nuopahtaa* ja *nuokahtaa* ('taittua riippuvaan asentoon') voisivat olla mahdollisesti saman sarjan jäseniä, koska niissä esiintyy vartaloaineen äänteellistä variointia. (NS 1954 s.v. *nuopallaan*; KS 2022 s.v. *nuokahtaa*.) *Särsähtää*-sanana *särs*-vartaloaines sisältyy KKS:n sanaan *säršätä*, mutta sanojen merkitykset eivät ole lähellä toisiaan. Lekseemiä *säršätä* voidaan käyttää merkityksessä 'sotkea, sekoittaa; törmäillä', kun taas Rimminen käyttää lekseemiä *särsähtää* puhumisen tavasta tai äänen kuvailusta. (KKS 2009 s.v. *säršätä*.) *Väyähdys*-sanana *väy*-vartaloaines kuuluu KKS:n sanaan *väykytteä*. Molemmilla lekseemeillä kuvataan ääntä, joka vaikuttaa kuitenkin olevan näissä hyvin erilaista: aineiston *väyähdys* kuvaa kissan äännähdystä ja lekseemiä *väykytteä* käytetään merkityksessä 'haukkua; nalkuttaa; jankuttaa'. (KKS 2009 s.v. *väykytteä*.)

Seuraavia lekseemejä tai niiden vartaloaineen sisältäviä muita lekseemejä ei löydy mistään käyttämästäni sanakirjasta: *tumppahtaa*, *bulbahtaa*, *plopsahtaa*, *mumppahtaa*, *klunk-sahdus*, *plimppahtaus*, *naarppahtaus* ja *kurnaushaudus*. Lekseemit *tumppahtaa* ja *mumppahtaa* voisivat kuulua samaan sarjaan lekseemien *humppahtaa* ja *lumppahtaa* kanssa, sillä

näissä vaihtuu vain lekseemin ensimmäinen äänne eli vartaloaineksessa esiintyy äänneellistä variointia (KS 2022 s.v. *humpsahtaa, lumpsahataa*).

3.2. *CtA*-johdokset

CtA-vartaloisiin kuuluu isoja ekspressiiviverbien ryhmiä (VISK 2008 § 154). *CtA*-johdoksia on aineistossa yhteensä 26 lekseemiä, joista 20 on verbejä ja 6 verbikantaisia nominijohdoksia. Aineistossa esiintyy *CtA*-johdostyyppin alaryhmistä *stA*-, (*e*)*ltA*-, (*e*)*rtA*-, *ttA*-, *UuttA*- ja *UttA*-johdoksia. Deskriptiivisiä sanoja *CtA*-johdoksista on 17 lekseemiä: *jurmauttaa, jynkyttää, koikellus, lonkottaa, muheltaa, mullottaa, mängellys, mäystä, möhköttää, nojottaa, nypeltää, posmottaa, puikauttaa, pähmeltää, ripeltää, ropeltaa ja rumpeltaa*. Lekseemin *rumpeltaa* voi kuitenkin ymmärtää olevan joko deskriptiivinen tai onomatopoeettinen riippuen tulkinnasta: sen voi ajatella kuvaavan kontekstin perusteella ajatusten liikettä tai niiden aiheuttamia ääniä. Onomatopoeettisia sanoja on 9 lekseemiä: *huhellus, jupellus, juputus, kolkottaa, naakattaa, pärriyttää, sirpatus, tussauttaa ja väyertää*. *CtA*-johdosten *stA*-alaryhmään voi syntyä uusia johdoksia satunnaisesti (VISK 2008 § 326). *stA*-johdoksia on aineistossa 1 lekseemi, *mäystä*, joka sisältyy KKS:an (KKS 2009 s.v. *mä(v)ysteä*).

(*e*)*rtA*- ja (*e*)*ltA*-verbijohdokset ovat johdosryhminä karttuvina, mutta runsas äännevaihteluun perustuva uudismuodostus ei ole niille tyypillistä (VISK 2008 § 329). (*e*)*rtA*-johdoksia on aineistossa 1 lekseemi: *väyertää*. Sen vartaloaines *väy*- sisältyy sanaan *väykytteä*, joka on merkitykseltään hyvin lähellä *väyertämistä*. *Väykytteä*-verbiä käytetään merkityksessä 'haukkua; nalkuttaa; jankuttaa' ja *väyertäminen* kuvaa puhelinyhteydestä peräisin olevaa haukkuvaa ääntä. Molemmat kuvaavat siis ääntä. (KKS 2009 s.v. *väykytteä*.) Lisäksi *väy*-vartaloaines sisältyy myös luvussa 3.1. esille tulleeseen aineiston lekseemiin *väyähdys*.

(*e*)*ltA*-johdoksia aineistossa on yhteensä 10 lekseemiä: *huhellus, jupellus, koikellus, muheltaa, mängellys, nypeltää, pähmeltää, ripeltää, ropeltaa ja rumpeltaa*. *Muheltaa* sisältyy SMS:an. Lisäksi aineiston 2 verbikantaisen nominijohdoksen kantaverbi sisältyy SMS:an: *huhellus*-lekseemin kantaverbi *muheltaa* ja *koikellus*-lekseemin kantaverbi *koikeltaa*. (SMS 2022 s.v. *muheltaa, koikeltaa, muheltaa*.) Seuraavien (*e*)*ltA*-johdosten

vartaloaines sisältyy johonkin toiseen merkitykseltään lähellä olevaan lekseemiin sanakirjassa: *jupellus*, *nypeltää*, *ripeltää*, *ropeltaa* ja *rumpeltaa*. *Jupellus*-lekseemin *jup*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:n merkitykseltään vastaavaan lekseemiin *jupista* (’puhua hiljaisella äänellä, mutista, mukista’). Aineiston *jupellus* voi siis olla lekseemin *ju-pista* korrelaatti. (KS 2022 s.v. *jupista*.) *Nypeltää*-sanon *nyp*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:n lekseemeihin *nyplätä ja nypelöidä*, joiden merkitys ’hypistellä, sormeilla’ vastaa aineiston *nypeltämisen* merkitystä (KS 2022 s.v. *nyplätä, nypelöidä*). *Ripeltää*-sanon *rip*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:n sanaan *ripeä*, jonka merkityksen ’reipas, nopsa, nopea, vikkela, sukkela’ voi katsoa olevan lähellä *ripeltämisen* merkitystä. Rimminen kuvailee lekseemillä *ripeltää* kävelytapaa, jonka voi hyvin ymmärtää olevan *ripeää* tai *vikkelää*. Tässä tapauksessa *ripeltää* ja *ripeä* voidaan katsoa toistensa korrelaateiksi. (KS 2022 s.v. *ripeä*.) *Ropeltaa*-lekseemin vartaloaines *rop*- sisältyy KS:n sanaan *ropeloida* (’sormeilla, näpelöidä’). *Ropeltaa* ja *ropeloida* vastaavat merkityksiltään jopa täysin toisiaan. (KS 2022 s.v. *ropeloida*.)

Rumpeltaa-verbijohdosta on haastavaa analysoida, koska sen kontekstista ei täysin avaudu, mitä lekseemillä tarkoitetaan. Rimminen käyttää lekseemiä *rumpeltaa* pään sisällä olevien ajatusten kuvaamisessa: ”— — kallonseinämiä pitkin kuumat ajatukset mennä rumpelsivat pitkin poikin — —”. *Rumpeltamisella* voisi tarkoittaa ajatusten ”liikkumista” tai ”ääntelyä”. Sanon *rumpeltaa* *rump*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi SSA:n lekseemiin *rumista* (’kolista, rymistä’) (SSA 2000 s.v. *rumista*). Toisaalta *rump*-vartaloaines sisältyy myös KKS:n lekseemiin *rumpettoa*, jonka merkityksen (’äänekkäästä puhumisesta’) voi ymmärtää olevan lähellä lekseemin *rumpeltaa* merkitystä, jos ajattelee ajatusten puhuvan pään sisällä (KKS 2009 s.v. *rumpettoa*). Lekseemin *mängellys* vartaloaines *mäng*- sisältyy KKS:n lekseemiin *mänkyö* (’pitää kovaa ääntä’), mutta näiden merkitykset eivät ole vastaavia, koska Rimminen kuvailee ymmärtääkseni *mängellyksellä* liikkumisen tapaa (KS 2009 s.v. *mänkyö*). Vain lekseemiä *pähmeltää* tai sen vartaloainesta sisältävää sanaa ei löydy mistään käyttämästäni sanakirjasta.

ttA-verbien johdostyyppi on karttuva, joten uudismuodosteita voi syntyä (VISK 2008 § 320). *ttA*-johdoksia on aineistossa yhteensä 14 lekseemiä. *ttA*-johdoksista 2 on verbikantaisia nominijohdoksia ja muut 12 lekseemiä on verbejä. Aineiston *ttA*-johdoksista 1, *pärryyttää*, on *UUttA*-johdos. *Pärr*-vartalo sisältyy esimerkiksi KKS:n lekseemiin *pärrätä*,

jonka merkitys 'päristä' vastaa lähes täysin lekseemin *pärryyttää* merkitystä. *Pärryyttää* ja *pärrätä* ovat täten luultavasti toistensa korrelaatteja. (KKS 2009 s.v. *pärrätä*.)

ttA-johdoksista 3 on *UttA*-johdoksia: *jurmauttaa*, *puikauttaa* ja *tussauttaa*. *Tussauttaa* esiintyy aineistossa kahtena eri saneena. *Jurmauttaa*-lekseemin *jurma*-vartaloaines sisältyy SMS:n lekseemiin *jurma* ('arkailematon'). Se ei kuitenkaan merkitykseltään ole välttämättä yhteydessä Rimmisen käyttämään lekseemiin, koska *jurmauttamisen* merkitys ei selkiydy kontekstin perusteella tarpeeksi: ”– – boilerin jurmauttaessa itsensä jälleen uudelle sattumanvaraiselle pikamatkalle ––.” (SMS 2022 s.v. *jurma*.) *Puikauttaa*-verbijohdoksen kantavartalo *puika*- sisältyy esimerkiksi KS:n lekseemiin *puikahtaa* ('pujahtaa, luikahtaa'), joka on lähellä *puikauttaa*-lekseemin merkitystä. Kontekstin perusteella *puikauttaa*-lekseemillä luultavasti kuvataan ajatuksen puikahtamista tai ilmestymistä mieleen. *Puikauttaa* ja *puikahtaa* voivat olla toistensa korrelaatteja. (KS 2022 s.v. *puikahtaa*.) *Tussauttaa*-verbijohdoksen vartaloaines *tussa*- sisältyy esimerkiksi lekseemiin *tussahtaa* ('äkillisen ilmapirran, pehmeän putoamisen tms. synnyttämästä vaimeasta, suhahtavasta äänestä'), jonka voi katsoa vastaavan *tussauttaa*-lekseemin merkitystä. Rimminen käyttää lekseemiä *tussauttaa* kuvaillessaan nopeaa istumista alas ja äkillistä pään törmäämistä vasten auton verhoilua, joista molemmista voi kuulua suhahtava ääni. *Tussauttaa* ja *tussahtaa* voivat täten olla toistensa korrelaatteja. (NS 1961 s.v. *tussahtaa*.)

Pelkän *ttA*-johtimen sisältäviä lekseemeitä on 10. SMS:an kuuluvat *ttA*-johdoksista lekseemit *jynkyttää*, *kolkottaa*, *lonkottaa* ja *mullottaa*. Lisäksi lekseemin *juputus* kantaverbi *juputtaa* kuuluu SMS:an. (SMS 2022 s.v. *juputtaa*, *jynkyttää*, *kolkottaa*, *lonkottaa*, *mullottaa*.) KKS:an kuuluvat *möhköttää*, *naakattaa* ja *nojottaa* (KKS 2009 s.v. *möhköttee*, *ñoakattaa*, *nojottaa*). Lekseemin *sirpatus* vartaloaines *sirpa*- sisältyy esimerkiksi KS:n lekseemiin *sirpakka*, jonka merkityksen '(pieni ja) pirteä, sirkeä, reipas' voi katsoa liittyvän lekseemiin *sirpatus*: kontekstin mukaan *sirpatus* tarkoittaa ääntä, jonka voi katsoa olevan esimerkiksi pientä ja pirteää. *Sirpatus* ja *sirpakka* voivat näin ajatellen olla toistensa korrelaatteja. (KS 2022 s.v. *sirpakka*.) Lekseemi *posmottaa* on vain SSA:ssä, jossa mainitaan sen olevan yksi lekseemin *posmittaa* muodoista (SSA 1995 s.v. *posmittaa*).

3.3. *U*-johdokset

Kaksitavuisista kannoista ei yleensä synny uusia *U*-johdoksia, mutta kolmitavuisista *CtA*-vartaloisista verbeistä on mahdollista muodostaa *U*-johdoksia (VISK 2008 § 340). Aineistossani on 8 *U*-johdosta, joista kaikki ovat verbejä. Lekseemeistä 3 on *CtA*-johdoksen *U*-edelleenjohdoksia: *jyrttäytyä*, *kelsettyä* ja *ängertyä*. Kaikki aineiston *U*-johdoksista ovat deskriptiivisiä: *jyrttäytyä*, *kelsettyä*, *norppua*, *poukkua*, *sipsua*, *viuppua*, *ängertyä* ja *äräytyä*.

UtU-verbit ovat johdosryhmänä karttuva (VISK 2008 § 343). Aineiston *U*-johdoksista 2 on *UtU*-johdoksia: *jyrttäytyä* ja *äräytyä*. *Jyrttäytyä*-verbijohdoksen vartaloaines *jyr*- sisältyy SMS:n lekseemiin *jyrtätä*, jonka merkityksen 'hangata, jynssätä' voi katsoa olevan jonkinlaisessa yhteydessä lekseemiin *jyrttäytyä*. Rimminen käyttää lekseemiä *jyrttäytyä* kuvatessaan "solmuille jyrttäytynyttä ketjua". Kontekstista on mahdollista tulkita, että solmut hankaisivat toisiaan. Tulkintani mukaan *jyrttäytyä* ja *jyrtätä* voisivat kuulua samaan korrelaattisarjaan. (SMS 2022 s.v. *jyrtätä*.) *Äräytyä*-verbin vartaloaines *ärä*- sisältyy esimerkiksi KKS:n sanaan *äräitteä*. Lekseemin *äräitteä* merkitys 'ärsyttää, ärsyttää' on tulkintani mukaan erittäin lähellä *äräytyä*-lekseemin merkitystä, jonka katson viittaavan myös ärsyyntymiseen. (KKS 2009 s.v. *äräitteä*.)

U-johdoksista 1 lekseemi, *ängertyä*, sisältää johtimen *-CtU-*. Sen *änge*-vartalo sisältyy esimerkiksi KS:n sanaan *ängetä*, jonka merkitys 'tunkeutua, tuppautua, ahtaa, tunkea' on vähintäänkin lähellä lekseemin *ängertyä* merkitystä. Kontekstin perusteella lekseemi *ängertyä* viittaa äänneiden tapaan tulla suusta ulos. *Ängertyä* ja *ängetä* voivat siis olla toistensa korrelaatteja. (KS 2022 s.v. *ängetä*.)

Muista aineiston *U*-johdoksista 1 lekseemi, *kelsettyä*, kuuluu SMS:an (SMS 2022 s.v. *kelsettyä*). *Poukkua* kuuluu KKS:an (KKS 2009 s.v. *poukkoa*). Muista *U*-johdoksista 2 lekseemin, *norppua* ja *sipsua*, kantavartalo sisältyy muihin sanoihin sanakirjoissa. *Norppua*-verbin *norpp*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:n sanaan *norppa* ('hylje'), joka ei kuitenkaan vastaa Rimmisen käyttämän sanan merkitystä. SSA 2 antaa kuitenkin lekseemille *norppa* myös merkityksen 'alakuloinen, murjottava', joka voisi jollain tapaa liittyä lekseemin *norppua* merkitykseen. Kontekstin perusteella *norppua* viittaa väsyneeseen sormen asentoon, luultavasti sen roikkumiseen, joten sormen voisi ajatella olevan

murjottava. (SSA 1995 s.v. *norppa*; KS 2022 s.v. *norppa*). *Sipsua*-verbijohdoksen *sips-*vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:ssa sanaan *sipsuttaa*, jonka merkityksen 'astella keveästi ja hiljaa (ja lyhyin askelin), hipsuttaa, tipsuttaa' voi katsoa olevan verbijohdosta vastaava (KS 2022 s.v. *sipsuttaa*). *U*-johdoksista 1 lekseemi, *viuppua*, ei kuulu mihinkään käyttämiini sanakirjoihin. Tämän lekseemin kantavartalo ei kuulu myöskään mihinkään sanoihin sanakirjoissa.

3.4. Vartaloltaan kaksitavuiset *i*-loppuiset johdokset

Kaksitavuinen *i*-loppuinen verbimuotti ei ole produktiivinen, mutta ryhmän uudismuodosteita voi syntyä. Kaksitavuisiin *i*-vartaloisiin kuuluu myös kantasanattomia verbejä. (VISK 2008 § 363.) Aineistossani on vartaloltaan kaksitavuisia *i*-loppuisia johdoksia 2 lekseemiä: *houppia* ja *närppiä*. *Houppia* on onomatopoeettinen ja *närppiä* deskriptiivinen.

Lekseemi *närppiä* on SSA:ssä (SSA 1995 s.v. *närppiä*). Lekseemiä *houppia* tai sen kantavartalon sisältävää sanaa ei löydy mistään käyttämistäni sanakirjoista.

3.5. *ise*-johdokset

ise-johdostyyppin uudismuodosteet ovat mahdollisia, kun kantavartalon hahmo on (C)VC (VISK 2008 § 367). *ise*-johdoksia on aineistossa 6 lekseemiä, joista 3 on verbejä ja 3 verbikantaisia nomineita. Lekseemeistä 2 on verbi ja sen johdos: *siipaista* ja *siipaisu*. *Käkinä*-lekseemi esiintyy aineistossa kahtena eri saneena. *Lohnaisu*, *mupista*, *rääppäistä*, *siipaista* ja *siipaisu* ovat deskriptiivisiä ja *käkinä* onomatopoeettinen. Pelkän *ise*-johtimen sisältävän *käkinä*-lekseemin kantaverbi *käkistä* sisältyy SMS:an (SMS 2022 s.v. *käkistä*). Toisen pelkän *ise*-johtimen sisältävän *mupista*-verbijohdoksen *mup*-vartaloaines on esimerkiksi KS:ssa lekseemissä *mupeltaa* ('mutustaa, mussuttaa'), tosin eri merkityksessä Rimmisen käyttämän lekseemin kanssa. Rimminen käyttää lekseemiä *mupista* kuvaillessaan puhumisen tapaa. (KS 2022, s.v. *mupeltaa*.)

Aise-johdostyyppiin voi muodostua uusia ekspressiivisanoja, vaikka se ei ole produktiivinen (VISK 2008 § 370). Aineiston *ise*-johdoksista 4 sisältää *Aise*-johtimen: *lohnaisu*, *rääppäistä*, *siipaista* ja *siipaisu*. Lekseemin *lohnaisu* kantaverbi *lohnaista* löytyy suoraan SMS:sta (SMS 2022 s.v. *lohnaista*). *Rääppäistä*-lekseemin *rääpp*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi KS:n lekseemiin *rääppiä*. Lekseemin *rääppiä* merkityksen 'tehdä jtk pinta-puolisesti, taitamattomasti, hutiloiden, sorkkia' voi katsoa vastaavan lekseemin *rääppäistä* merkitystä. Aineiston *rääppäistä*-lekseemillä kuvataan tietokoneen näytön laittamista kirkkaaksi, jonka voi ymmärtää tapahtuvan hätäisesti. (KS 2022 s.v. *rääpiä*, *rääppiä*.) *Siipaista*- ja *siipaisu*-lekseemien vartaloaines *siip*- sisältyy esimerkiksi niitä merkitykseltään vastaavaan KKS:n lekseemiin *siipata* ('hipaista, sipaista') (KKS 2009 s.v. *siipata*).

3.6. *hti*-johdokset

hti-johdostyyppissä voi muodostua uudismuodosteita varsinkin kaksitavuisista ja ekspressiivisistä kannoista, vaikka johdostyyppi ei ole produktiivinen. Johdostyyppiin kuuluu kantasannattomia muodosteita, joiden nelitavuisen vartalon tapauksissa johtimeksi voidaan hahmottaa aines *-lehti-*. (VISK 2008 § 365.) Aineistossa on vain 1 *hti*-johdos, *koukkelehtia*, joka on deskriptiivinen. *Koukkelehtia* sisältää aineksen *-lehti-* ja johtimet *-ele-* ja *-hti-*.

Lekseemin kantavartalo *koukk-* sisältyy esimerkiksi sitä merkitykseltään vastaavaan SMS:n lekseemiin *koukkia* 'kankeasta tms. kävelemisestä'. Lisäksi *koukkelehtia* eroaa sanasta *koikkelehtia* 'pitkin, epävarmoin askelin kulkemisesta tms.' vain yhdellä vokaalilla. Vartaloaineksissa esiintyy siis äänteellistä variointia, joten lekseemit *koukkelehtia* ja *koikkelehtia* ovat todennäköisesti saman sarjan jäseniä. Myös merkitys on molemmilla lekseemeillä ainakin lähes vastaava. (SMS 2022 s.v. *koikkelehtia*, *koukkia*.)

3.7. *le*-johdokset

Perussanakirjan johdostyyppien lekseemien lukumäärien perusteella *le*-johdoksista *ele*-johdostyyppi on produktiivinen ja *skele*-johdostyyppikin pienissä määrin (VISK 2008 §

304). *le*-johdoksia on aineistossani 9 lekseemiä. *Poupahdella* esiintyy aineistossa kahtena eri saneena. *Läyskähdellä, mäyskähdellä, nypellellä, poupahdella, räpäiskely, töyähdellä* ja *ähmerrellä* ovat deskriptiivisanoja. Onomatopoeettisia ovat *lotsahdella* ja *nauhtelu*.

Aineiston *le*-johdoksissa on 1 *skele*-johdos, *räpäiskely*, joka on verbikantainen nomini-johdos. Sen vartaloaines *räpäi*- sisältyy esimerkiksi KS:n lekseemiin *räpäiä* ('tehdä jtk pintapuolisesti, taitamattomasti, hutiloiden, sorkkia, räppiä'). Lekseemien *räpäiskely* ja *räpäiä* merkityksien voi katsoa olevan vahvasti yhteydessä, mutta lekseemin *räpäiskely* epäselvä konteksti ei anna siitä kuitenkaan täyttä varmuutta: ”– – aika-avaruus-narratiivijuonteiden – – räpäiskely (mielen tarjottimelle leviää sameareunainen kuva pikkulap- sesta tölvimässä painajaismaista tillilihamöykkyä lautasen reunalta toiselle) – –”. Jos lek- seemien katsoo olevan merkityksiltään yhteydessä, *räpäiskely* ja *räpäiä* voivat siten kuu- lua samaan korrelaattisarjaan. (KS 2022 s.v. *räppiä*.)

Aineistossa on *ele*-johdoksia 8 lekseemiä. Näistä 2 on *CtA*-johdosten *le*-edelleenjohdok- sia: *nypellellä* ja *ähmerrellä*. *Nypellellä*-lekseemin vartaloaines *nyp*- sisältyy esimerkiksi lekseemiä merkitykseltään vastaavaan KS:n lekseemiin *nyplätä* ('hypistellä, sormeilla, näpelöidä, nypelöidä') (KS 2022 s.v. *nyplätä*). *Ähmerrellä*-lekseemin vartaloaines *ähm*- sisältyy KKS:n sanaan *ähmeä*. Lekseemin *ähmeä* merkityksen 'raskaasta tekemisestä' voi katsoa yhdistyvän lekseemin *ähmerrellä* merkitykseen. *Ähmerrellä* ja *ähmeä* voivat siten olla toistensa korrelaatteja. (KKS 2009 s.v. *ähmeä*.)

Aineiston *ele*-johdoksista 6 on *Ahta*-johdoksien *le*-edelleenjohdoksia: *lotsahdella, läys- kähdellä, mäyskähdellä, nauhtelu, poupahdella* ja *töyähdellä*. Näistä 1 on verbikantai- nen nominijohdos: *nauhtelu*. *Lotsahdella*-lekseemin *lots*-vartaloaines kuuluu lekseemiä merkitykseltään vastaavaan SMS:n lekseemiin *lotskahtaa* ('läiskähtää, lätsähtää'). Rim- misen käyttämä *lotsahdella* kuvastaa sohjopaakkujen lattialle ”lätsähtämistä”. (SMS 2022 s.v. *lotskahtaa*.) *Läyskähdellä*-lekseemin vartaloaines *läysk*- esiintyy SMS:an kuu- luvassa lekseemissä *läyskiä* ('suunsoitosta: ”läyskiä leukojaan (t. suutaan)'). Lisäksi *läysk*- kuuluu lekseemiin *läyskähtää* ('luiskahtaa'). Molemmat voivat olla merkityksel- tään lähellä lekseemin *läyskähdellä* merkitystä riippuen siitä, miten kontekstia tulkitsee: *läyskähdellä* voi tarkoittaa variksien ”suunsoittamista” tai liikkumista, joka voi olla eräänlaista ”luiskahtamista”. Konteksti ei avaa merkitystä tarpeeksi, että varman päätel- män voisi tehdä. (SMS 2022 s.v. *läyskiä, läyskähtää*.) *Nauhtelu*-lekseemin *nau*-

vartaloaines kuuluu esimerkiksi KS:n lekseemiin *naukua* (’kissan ääntelystä ja sitä muistuttavista äänistä’). *Nauhtelu*-lekseemin kantaverbi *nauahtaa* ja *naukua* ovat merkityksiltään hyvin läheisiä, elleivät identtisiä, sillä myös *nauhtelulla* viitataan kissan ääntelyyn. (KS 2022 s.v. *naukua*). *Töyhähdellä*-lekseemin *töy*-vartalo sisältyy useisiin sanakirjoihin kuuluviin sanoihin, esimerkiksi KS:n sanaan *töytäistä*, jonka merkityksen ’tyrkätä, pukata, tönäistä’ voi katsoa vastaavan *töyhähdellä*-lekseemin merkitystä. Rimmisen käyttämä *töyhähdellä* viittaa jonkinlaiseen liikkeeseen. (KS 2022 s.v. *töytäistä*.) *Mäyskähdellä* ja *poupahdella* eivät sisälly mihinkään sanakirjaan, eivätkä niiden kantavartalotkaan sisälly mihinkään muihin sanoihin. *Mäyskähdellä* eroaa vain yhdellä konsonantilla lekseemistä *läyskähdellä*. En voi määrittää kontekstin perusteella niiden merkityksiä riittävän tarkasti, jotta voisin sanoa niiden kuuluvan samaan sarjaan.

3.8. *Oi(tU)*-johdokset

Oi- sekä *OitU*-johdokset ovat produktiivisia: ne voivat liittyä useisiin kolmi- ja useampi-tavuisiin nominivartaloihin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta (Koivisto 2008: 211). *Oi(tU)*-johdoksia on aineistossani yhteensä 4 lekseemiä, joista 1, *kurkelointi*, on verbi-kantainen nomini. Kaikki 4 lekseemiä ovat deskriptiivisiä: *hipunoida*, *kuhinoitua*, *kurkelointi* ja *tuhkeloida*.

Kuhinoitua-lekseemin kantavartalo *kuhin*- sisältyy KS:n lekseemiin *kuhina* (’kuhiseminen; kuhiseva liike t. ääni’). *Kuhina* on merkitykseltään lähellä *kuhinoitumista*, jos tulkitsee *kuhinoitumisen* tarkoittavan esimerkiksi *kuhinan* kasvamista. Konteksti ei kuitenkaan anna merkityksestä varmuutta. (KS 2022 s.v. *kuhina*.) *Kurkelointi*-lekseemin *kurkel*-vartaloaines sisältyy esimerkiksi SMS:n lekseemiin *kurkelo*, jonka merkitys ’pitkästä ja hoi-kasta’ ei kuitenkaan vastaa aineiston sanan merkitystä. Rimminen käyttää todennäköisesti lekseemiä *kurkelointi* kurkkimisesta. (SMS 2022 s.v. *kurkelo*.) *Tuhkeloida*-lekseemin kantavartalo *tuhkel*- ei kuulu mihinkään toiseen merkitykseltään vastaavaan lekseemiin, mutta se sisältyy esimerkiksi KS:n erimerkityksiseen lekseemiin *tuhkelo* (’sieni’). Rimmisen käyttämä *tuhkeloida* kuvailee ilmaa ja voisi viitata esimerkiksi tuhkaan. (KS 2022 s.v. *tuhkelo*.) Ainoastaan *hipunoida*-verbin kantavartalo *hipun*- ei sisälly minkään käyttämäni sanakirjan sanaan, mutta vartalon läheinen vastine on esimerkiksi KS:n sanassa *hipua*. Lisäksi *hipunoida* voisi olla merkitykseltään yhteydessä sanaan *hippu*. (KS 2022 s.v.

hippu, hipua.) Koivisto (2008: 209) käsittelee artikkelissaan lekseemiä *hipunoiminen* ja yhdistää sen *kipunoimiseen* ja *hiipumiseen*.

3.9. Supistumaverbit

Supistumaverbit ovat johdosryhmänä karttuva ja uudisverbien vartalo- ja taivutustyyppinä produktiivinen (VISK 2008 § 330). Supistumaverbejä on aineistossani yhteensä 5, joista deskriptiivisiä ovat *jenkata*, *meuhuta*, *mäyrytä* ja *mäyryäminen*. 1 lekseemi, *plimpplommata*, on onomatopoeettinen. Lekseemin *mäyryäminen* voisi periaatteessa määritellä joko onomatopoeettiseksi tai deskriptiiviseksi, koska sen konteksti ei avaa täysin sen merkitystä. Kuitenkin määrittelen senkin lopulta deskriptiiviseksi, koska katson sen kuvaavan rekan liikettä. AA-supistumaverbejä on aineistossa 2: *jenkata* ja *plimpplommata*. *Jenkata*-lekseemi sisältyy SMS:an (SMS 2022 s.v. *jenkata*). *Plimpplommata*-verbi tai *plimpplomma*-vartaloaines ei esiinny missään käyttämäni sanakirjan sanassa.

Aineiston supistumaverbeistä 3 on VA-vartaloisia lekseemejä: *meuhuta*, *mäyrytä* ja *mäyryäminen*. Näistä *mäyryäminen* on verbikantainen nominijohdos. *Meuhuta* kuuluu SMS:an (SMS 2022 s.v. *meuhuta*). Lekseemien *mäyrytä* ja *mäyryäminen* vartaloaines sisältyy muihin sanoihin sanakirjoissa. Vartaloaines *mäyr-* sisältyy KS:n lekseemiin *mäyrä* 'isohko näätäeläin', joka ei kuitenkaan vastaa Rimmisen käyttämien lekseemien merkitystä. *Mäyrytä* ja *mäyryäminen* voisivat tarkoittaa esimerkiksi jonkinlaista hyökkäämistä. (KS 2022 s.v. *mäyrä*.) *Mäyrytä* ja *mäyryäminen* voisivat kuulua samaan sarjaan lekseemin *meuruta* kanssa, koska sen merkitys 'jyrätä, melskata, mellastaa' voi vastata aineiston lekseemien merkityksiä. Lisäksi niiden välillä esiintyy äänteellistä variointia. (SSA 1995 s.v. *meuruta*.)

3.10. Yhteenveto

Koiviston (2008: 214) mukaan Rimmisen uudisjohdoksien muodostuksessa on ominaista mallien noudattaminen. Tutkimukseni tulos mukailee Koiviston havaintoja, sillä aineistoni lekseemit lukeutuvat kaikki ekspressiivisanoille tyypillisiin johdostyyppisiin (VISK 2008 § 154, 309). Aineistoni kaikki lekseemit ovat siis muodostettu muottien avulla.

Johdostyyppien lekseemien lukumäärät olen koonnut taulukkoon 1. Taulukossa ovat vain johdostyyppit, joissa aineistoni sanoja esiintyy. Taulukossa on merkittynä erikseen mahdolliset johdostyyppien ylä- ja alaryhmät.

TAULUKKO 1. Aineiston johdostyyppien lekseemien lukumäärät.

Johdostyyppi	Aineiston lekseemien lukumäärä
<i>AhtA</i> -johdokset	18
<i>U</i> -johdokset: - <i>U</i> -johdokset - <i>UtU</i> -johdokset - <i>CtU</i> -johdokset	5 2 1 (=8)
vartaloltaan kaksitavuiset <i>i</i> -loppuiset	2
<i>ise</i> -johdokset: - <i>ise</i> -johdokset - <i>Aise</i> -johdokset	2 4 (=6)
<i>CtA</i> -johdokset: - <i>stA</i> -johdokset - (<i>e</i>) <i>ltA</i> -johdokset - (<i>e</i>) <i>rtA</i> -johdokset - <i>ttA</i> -johdokset - <i>UttA</i> -johdokset - <i>UUttA</i> -johdokset	1 10 1 10 3 1 (=26)
<i>hti</i> -johdokset	1
<i>le</i> -johdokset: - <i>ele</i> -johdokset - <i>skele</i> -johdokset	8 1 (=9)
<i>Oi(tU)</i> -johdokset	4
supistumaverbit: - <i>AA</i> -supistumaverbit - muut <i>VA</i> -supistumaverbit	2 3 (=5)

Yläryhmän *CtA*-johdoksia on selkeästi aineistossa eniten, 26 lekseemiä. Uskoakseni parhaimman kuvan aineistosta kuitenkin saa, kun tarkastelussa jättää pois mahdolliset johdostyyppien yläryhmät ja tarkastelee näiden sijasta alaryhmiä (johdostyyppien, joilla ei ole alaryhmiä, lisäksi). Myös Ison suomen kieliopin taulukossa, jossa tarkastellaan Perussanakirjan johdostyyppien lukumääriä, on huomioitu johdostyyppien alaryhmät (VISK 2008 § 304). Näin tarkastellen *AhtA*-johdokset ovat aineistoni suurin ryhmä (18 lekseemiä), *ttA*-johdokset ja (*e*)*ltA*-johdokset samalla lukumäärällä (10 lekseemiä)

toiseksi suurimmat ryhmät ja *ele*-johdokset kolmanneksi suurin ryhmä (8 lekseemiä). Vähiten aineiston ekspressiivisanoja esiintyy esimerkiksi *stA*-, (*e*)*rtA*- ja *hti*-johdoksissa: jokaisessa ryhmässä on vain 1 lekseemi.

Ison suomen kieliopin Perussanakirjan verbien johdostyyppien lekseemimäärien taulukon mukaan produktiivisimmat johdostyyppit ovat *ttA*-, *ele*- ja *UtU*-johdostyyppit sekä *AA*-supistumaverbit. Aineistoni antama tulos antaa johdostyyppien produktiivisuudesta siinä määrin saman kuvan, että myös aineistossani *ttA*-johdokset ja *ele*-johdokset ovat lekseemimäärältään suurimpia ryhmiä. *UtU*-johdoksia tai *AA*-supistumaverbejä ei kuitenkaan ole aineistossani paljoa, molempia on vain 2 lekseemiä. Aineistoni lukumäärällisesti pienimmistä johdostyypeistä (*e*)*rtA*-, *hti*- ja *skele*-johdokset ovat myös Perussanakirjan verbien lukumäärien perusteella pienimpien ryhmien joukossa. Eriävän vertailutuloksen antaa (*e*)*ltA*-johdostyyppi: aineistossani ryhmän lekseemejä on toiseksi eniten, kun taas Perussanakirjan antamien tulosten mukaan johdostyyppi on yksi vähiten produktiivisista. (VISK 2008 § 304.) Aineistoni johdostyyppien lekseemien lukumäärät eivät kuitenkaan ole välttämättä täysin verrattavissa Perussanakirjan vastaaviin lukumääriin, koska aineistossani on mukana vain ekspressiivijohdoksia ja Perussanakirjan lukumäärien taulukossa kaikki johdokset.

Käyttämieni sanakirjojen avulla olen saanut selville, että aineistoni ekspressiivisanoissa on murre sanoja, jotka kuuluvat KKS:an tai SMS:an. Suurella osalla aineistoni lekseemeistä on ainakin jokin yhteys muihin lekseemeihin. Olen selvittänyt näitä yhteyksiä tutkimalla, sisältyvätkö aineiston lekseemien vartaloainekset muihin lekseemeihin sanakirjoissa. Aineistossa on ekspressiivisanoja, joiden vartaloaines sisältyy muihin lekseemeihin sekä ekspressiivisanoja, joiden vartaloaineskaan ei kuulu mihinkään tarkastelemaani sanakirjan lekseemiin. Joissakin aineiston tapauksissa vartaloaines kuuluu toisiin merkitykseltään lähellä oleviin lekseemeihin. Osassa tapauksista lekseemi kuuluu sarjaan, jossa esiintyy vartaloaineksen äänteellistä variointia. Joidenkin lekseemien olen osoittanut kuuluvan korrelaattisarjaan.

4. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimuksessani olen tutkinut Mikko Rimmisen teoksen *Maailman luonnollisin asia* ekspressiivisiä verbejä ja verbikantaisia nominijohdoksia johto-opin ja sananmuodostuksen valossa. Tavoitteenani on ollut selvittää johto-opilliset kaavat, joilla ekspressiivisanastoa muodostetaan, sekä tarkastella, edustuuko aineistossa erityisesti jokin johdostyyppi tai sanaluokka. Lisäksi tavoitteenani on ollut selvittää, kuuluuko sanakirjoihin kuulumattomien ekspressiivisanojen vartaloaines johonkin toiseen lekseemiin. Olen siis tarkastellut vartaloaineksen yhteyksiä eri sanakirjojen muihin lekseemeihin. Olen saanut tuloksen kaikkiin tutkimuskysymyksiini.

Aineistokseni olen kerännyt kielitajuni ja sanakirjojen (KKS, KS, NS ja SMS) avulla 79 ekspressiivisanaa, joista 59 on verbejä ja 20 verbikantaisia nominijohdoksia. Tarkoitukseni on ollut päästä tarkastelemaan murre sanoja sekä mahdollisia uudis- tai tilapäisjohdoksia, joten olen rajannut keruuvaiheessa aineistostani pois yleiskielen sanakirjoihin (KS ja NS) kuuluvat lekseemit.

Olen luokitellut aineiston lekseemit johdostyypeittäin: *AhtA-*, *CtA-*, *U-*, *ise-*, *hti-*, *le-* ja *Oi(tU)*-johdokset, vartaloltaan kaksitavuiset *i*-loppuiset johdokset sekä supistumaverbit. Tarkoitukseni on ollut saada yleiskuva Rimmisen käyttämistä ekspressiivisistä verbijohdoksista kandidaatintyön laajuuden rajoissa, joten olen tarkastellut jokaista 79 lekseemiä lyhyesti. Hypoteesinani oli, että aineiston ekspressiivisanojen muodostamisessa on käytetty toistuvia johto-opillisiä kaavoja. Hypoteesini toteutui, koska kaikki aineiston lekseemit on muodostettu ekspressiivisanoille tyypillisillä muoteilla (VISK 2008 § 154, 309).

Keräämäni aineiston perusteella ekspressiivisanoja on muodostettu sanaluokista eniten verbeissä. Toiseksi suurin sanaluokka on substantiivit, joista suurin osa on verbikantaisia. Tutkimukseni tuloksena teoksessa *Maailman luonnollisin asia* ekspressiivisanoja muodostetaan eniten *AhtA-*, *ttA-* ja *(e)ltA-*johtimilla. Olen saanut selville, että aineiston ekspressiivisanoissa on murre sanoja, jotka kuuluvat KKS:an tai SMS:an. Lisäksi aineistossa on ekspressiivisanoja, joiden vartaloaines kuuluu muihin lekseemeihin sekä ekspressiivisanoja, joiden vartaloaineskaan ei kuulu mihinkään käyttämäni sanakirjaan. Osa lekseemeistä kuuluu johonkin sarjaan tai korrelaattisarjaan.

Lisäksi olen vertaillut aineistoni johdostyyppien lekseemimääriä Ison suomen kieliopin Perussanakirjan verbien johdostyyppien lekseemimääriin. Yhteneväisenä tuloksena *ttA*- ja *ele*-johdostyyppit ovat sekä aineistoni että Perussanakirjan lukumäärien perusteella eniten produktiivisimpia johdostyyppinä. Lisäksi aineistoni lukumäärällisesti pienimmistä johdostyypeistä (*e*)*rta*-, *hti*- ja *skele*-johdokset kuuluvat myös Perussanakirjan johdosten lukumäärällisesti pienimpiin ryhmiin. Huomattavat erot produktiivisuudessa esiintyvät aineistoni ja Perussanakirjan lukumäärien perusteella *UtU*-johdosten, *AA*-supistumaverbien ja (*e*)*ltA*-johdosten kohdalla. (VISK 2008 § 304.)

Tutkimukseni antaa uutta tietoa ekspressiivisanojen muodostuksesta. Koska aineistooni sisältyy joitakin uudissanoja, analyysini perusteella uutta ekspressiivisanastoa muodostetaan verbien osalta ekspressiivisanoille ominaisten johto-opillisten kaavojen perusteella (VISK 2008 § 154, 309). Täytyy huomioida, että tutkimukseni tuloksiin on vaikuttanut oma kielitajuni, sillä olen käyttänyt sitä aineiston rajaamisessa ja analysoimisessa. Ekspressiivisanoja ei ole aina helppoa tunnistaa, ja myös raja deskriptiivisten ja onomatopoeettisten sanojen välillä voi olla häilyvä (VISK 2008 § 154; Jääskeläinen 2013: 9). Lisäksi lekseemien analysointia on vaikeuttanut, jos lekseemin merkitys ei ole täysin avautunut sen kontekstista. Koska aineistossani ei ole ekspressiivisanoja koko teoksen pituudelta, tulokseni eivät voi antaa täydellistä kokonaiskuvaa teoksen ekspressiivisanojen muodostamisesta.

Tutkimukseni aiheeseen liittyen on useita mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Yksi aihe voisi olla uusien ekspressiivisten johdosten sanavartaloiden äänneiden tutkiminen, jota en sisällyttänyt työhöni kandidaatintyön rajatun pituuden vuoksi. Tätä voisi tutkia tarkastelemalla lekseemien vartaloaineksien äänneiden yhtäläisyyksiä: esimerkiksi aineistossani esiintyvien lekseemien *houppia* ja *poupahdella* vartaloaines on molemmissa *Coup*-hahmoinen, joka on suomen kielessä harvinainen äännejono. Rimmisen tuotannon tutkimista voisi jatkaa esimerkiksi tarkastelemalla muitakin uudis- tai tilapäisjohdoksia kuin vain ekspressiivisiä, sillä näitä esiintyy Rimmisen kielessä paljon, kuten *turhaelma* ja *mas-sava*. Lisäksi olisi mielenkiintoista tutkia lisää ja tarkemmin uusien ekspressiivisanojen merkityksiä. Aineistoa kerätessäni olen myös huomannut, että Rimminen saattaa käyttää sanoja uusissa sanakirjojen määritelmistä poikkeavissa merkityksissä. Esimerkiksi lekseemiä *mussahtaa* hän käyttää kuvaillessaan askelia: ”raskain, mussahtavin askelin”, kun taas sanakirja antaa lekseemin merkitykseksi ’suutahtaa’ (SMS 2022 s.v. *mussahtaa*).

LÄHTEET JA LYHENTEET

Tutkimusaineisto

RIMMINEN, MIKKO 2017: *Maailman luonnollisin asia*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Teos. 79 lekseemiä ekspressiivisanoja.

Lähteet ja lyhenteet

HAKULINEN, LAURI 1979: *Suomen kielen rakenne ja kehitys*. Neljäs, korjattu ja lisätty painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

HAMUNEN, MARKUS – HUUMO, TUOMAS 2020: Kielitaju kielentutkijan työkaluna. – Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konstenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 199–239. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

HASPELMATH, MARTIN 2002: *Understanding morphology*. Understanding Language Series. London: Arnold.

HEIKKILÄ, LAURA 2021: Lontostoa, päkittä ja örnästä. *Deskriptiiviset liikeverbit pienessä Kainuun murteen verbisanastossa*. Suomen kielen pro gradu- tutkielma. Oulun yliopisto.

HÄKKINEN, KAISA 1990: *Mistä sanat tulevat. Suomalaista etymologiaa*. Tietolipas 117. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

JÄÄSKELÄINEN, ANNI 2013: *Todisteena äänen kuva. Suomen kielen imitatiivikonstruktiot*. Monografiaväitöskirja. Helsingin yliopisto.

KKS = Karjalan kielen sanakirja. 2009. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 18. URN:NBN:fi:kotus-201113. ISSN: 1796-041X. <URL <http://kaino.kotus.fi/kks>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 23.11.2022.

KOIVISTO, VESA 2008: Sananmuodostuksen elämää. – Tiina Onikki-Rantajääskö & Mari Siironen (toim.), *Kieltä kohti* s.190–232. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

KOIVISTO, VESA 2013: *Suomen sanojen rakenne*. Helsinki: Hakapaino Oy.

KOTUS = Kotimaisten kielten keskuksen opinnäytetöiden aihepankki. <https://tt.eduuni.fi/sites/kotus-opinnaytepankki/SitePages/Home.aspx>. (6.10.2022).

- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. 2022. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.11.2022.
- LUKIN, KRISTI, 2020: *Ääntä kuvaavat onomatopoeettiset ja deskriptiiviset verbit ja niiden käännösvastineet viroksi Hannele Huovin Urpo ja Turpo -kirjoissa*. Suomen kielen ja kulttuurin pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.
- LUODONPÄÄ-MANNI, MILLA – OJUTKANGAS, KRISTA 2020: Laadullinen aineistopohjainen kielentutkimus. – Milla Luodonpää-Manni, Markus Hamunen, Reetta Konsenius, Matti Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä I–IV* s. 412–441. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- MIKONE, EVE 2002: *Deskriptiiviset sanat. Määritelmät, muoto ja merkitys*. Väitöskirja. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 879. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- NIINISALO, REETTA 2014: *”Trollittaa niin että ihan lollittaa”*. ttA-johtimiset uudisverbit. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- NS = *Nykysuomen sanakirja*. Helsinki: WSOY 1951–1961.
- SEPPÄLÄ, PAULI 2009: *Deskriptiivisten ja onomatopoeettisten verbien kääntämisestä. Tarkasteltavana Mikko Rimmisen Pussikaljaromaani ja Stefan Mosterin siitä laaitima saksannos Tütenbierroman*. Saksan kielen kääntämisen ja tulkkauksen pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto.
- SIVULA, JAAKKO 1989: *Deskriptiiviset sanat*. – Pirjo Rantalainen & Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* 165–182. Juva: WSOY.
- SMS = *Suomen murteiden sanakirja*. 2022. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 30. URN:NBN:fi:kotus-201110. <URL <https://kaino.kotus.fi/sms/>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 10.6.2022.
- SSA 2 = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 2 L–P*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 1995.
- SSA 3 = *Suomen sanojen alkuperä. Etymologinen sanakirja. 3 R–Ö*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2000.
- TTP = Tieteen termipankki. <http://tieteentermipankki.fi/> (23.9.2022).
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2008: *Ison suomen kieliopin verkkoversio*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

URN:ISBN:978-952-5446-35-7.
(10.1.2023).

<https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>.

LIITE 1. Aineiston verbit aakkosjärjestyksessä.

lekseemi	konteksti	sivunumero
<i>bulbahtaa</i>	”– – mieleen pulpahti (tarkkaan ottaen Ernstin mielestä olisi pitänyt käyttää verbiä " bulbahtaa ", jonka ”foneettinen pehmytkudos” kuumemma kuvaa tyydyttävämmiin ilmiön ”ilskotusluonnetta”) – –.”	64
<i>hipunoida</i>	”– – ilmassa hipunoivan kosteuden takana – –.”	42
<i>houppia</i>	”– – aamuäreät ihmiset houppivat keuhkoihinsa halpasavukkeiden – – myrkkösekoitetta.”	20–21
<i>jenkata</i>	”– – väkinäisesti jenkkaava , jahtiporukkamainen sävy kuvaa hyvin hänen kireää mielentilaansa – –”	117
<i>jurmauttaa</i>	”– – boilerin jurmauttaessa itsensä jälleen uudelle sattumanvaraiselle pikamatkalle – –.”	214
<i>jurpahtaa</i>	”Lyhyen, raskaina kohdilleen jurpahtavien sydämenlyöntien rytmittämän tauon jälkeen Ernst kykeni – –.”	81
<i>jynkyttää</i>	”Päässä kouristeli ja jynkytti pneumaattinen särky.”	54
<i>jrtyttyä</i>	”– – tätä muhuraisille solmuille jrtyttyä ketjua – –.”	65
<i>kelsettyä</i>	”– – katsoi Soniaa, jonka vakavaksi kelsettyneiden kasvojen ympärille – –.”	48
<i>kolkottaa</i>	”– – pätkä U1-junan kellervää hedelmälihaa kolkotti raiteillaan etelään – –.”	30
<i>kosahtaa</i>	”– – tuon luoja tietää mistä kaukaisesta galaksista Tellukselle kosahta- neen pökäleen kanssa – –.”	182
<i>koukkelehtia</i>	”– – jokin epäselvä hahmo koukkelehti kulmikasta portaikkoa alas.”	75
<i>kuhinoitua</i>	”– – kaupunki joka – – kuhinoituu polkaisu polkaisulta – –.”	73
<i>kyörähtää</i>	”– – jollemme yhtäkkiä kyörähdä takaisin singulariteetin tulisia höyryjä porisevaan alkukohtuun – –.”	69
<i>lonkottaa</i>	”– – ettei hän voinut tällä haavaa muuta kuin lonkottaa (tai millä verbillä istuma-asennossa makaamista nyt sitten kuvaisi) sijoillaan – –.”	126

<i>lotsahdella</i>	”-- sohjopaakut lotsahtelivat johtajan auton helmoista harmaaksi kiilto- maalatulle betonilattialle --.”	112
<i>luipahtaa</i>	”-- kirjoituslustralle luipahtanut sydämen muotoinen veripisarakin -- ”	184
<i>läyskähdellä</i>	”-- junaradan yllä läyskähtelevinä variksina --.”	35
<i>meuhuta</i>	”-- (joissa ei maan päällä meuhua- viin olosuhteisiin nähden ollut mitään helvetillistä) --.”	98
<i>muheltaa</i>	”-- pari ilmeisen lukukelvottomaksi muhellettua Bildiä.”	149
<i>mullottaa</i>	”-- mullottavat silmät seurasivat hänen liikkeitään herkeämättä --.”	159
<i>mumpsahtaa</i>	”-- muutama raskaasti mumpsah- tava askel --.”	142
<i>mupista</i>	” ”Mitä?” Ernst sitten hetken päästä sai mupistua Sonian säänmurjomaan tikkitakkiin --.”	190
<i>mussahtaa</i>	”Hän kuuli -- ”jonkin” -- loittone- van raskain, mussahtavin askelin.”	144
<i>mäyrytä</i>	”Siellä alkoi vimmainen penkominen, johon osallistuivat molemmat läsnä- olijat: Ernst mäyrysi matalan -- kir- jahyllyn kimppuun --.”	216
<i>mäyskähdellä</i>	”-- sadepisarat -- mäyskähtelivät jo otsalle --.”	26
<i>mäystää</i>	”Kun eläin oli eläinmäisellä kiireellä mäystänyt makkara-annoksensa --.”	12
<i>möhköttää</i>	”Keittiön nurkassa möhköttävä har- maa, niin ikään ajan näkemisessä an- sioitunut -- boileri --.”	10
<i>naakattaa</i>	”-- sai naakat pyrähtämään vaahte- rasta levottomasti, no, naakattaen .”	89
<i>nojottaa</i>	”-- kahdesta pöydällä nojottavasta tarhriintuneesta mukista --.”	141
<i>norppua</i>	”Naisen etusormi -- norppui käm- menestä niin kuin olisi ollut nukahta- maisillaan.”	198
<i>nuopahtaa</i>	”-- Ernst tuolillaan näyttää siltä että on hetikohta nuopahtamaisillaan uneen --.”	183
<i>nypellellä</i>	”-- nypeltelee ”jotakin kirjaa”--.”	176
<i>nypeltää</i>	”Ne päätyivät nypeltämään virkata- kin ylintä nappia.”	67
<i>närppiä</i>	”-- ryhtyi närppimään ikkunalau- dalla sinnittelevää vähävaraista raha- puuta --.”	80

<i>plimpplommata</i>	”-- oven sulkeuduttua ja hissin plimplommattua --.”	54
<i>plopsahtaa</i>	”-- kun juna plopsahti tunnelista maan pinnalle --.”	96
<i>posmottaa</i>	”-- posmotti nainen vastaukseksi ai-noastaan jotakin sellaista kuin ”pakko tehdä jotain, pakkopakko jotainjo-tain”.”	55
<i>poukkua</i>	”-- joka poukkuu ja räiskähtelee vastapäisen talon peltikatolla kuin voinokare pannulla --.”	176
<i>poupahdella</i>	”Epäluonteenomaisen sylkäisyn -- peruina ilmaan jäi poupahtelemaan muutama hätäntyneen näköinen kupla.”	39
<i>poupahdella</i>	”Näiden suurellisehkojen ajatusten ja tuntemusten poupahdellessa synapseissa --.”	99
<i>puikauttaa</i>	”-- puikauttaa pienen, kitkerän aja-tuksen siitä, --.”	92
<i>pähmeltää</i>	”Seisoi jäykkänä sijoillaan ja pelkäsi, -- ” pähmelsi ” sekavia ajatuksia päässään --.”	59
<i>(sateen)pärryyttää</i>	”Viereisen vaatekaupan sateenpärryyttämän markiisin alla --.”	74
<i>ripeltää</i>	”-- halu totella sai hänen jalkansa ri-peltämään lyhyin askelin eteenpäin --.”	143
<i>ropeltaa</i>	”Ernst joutui nimittäin ropeltamaan -- yhteistyöhalutonta pyöränlukkoa pitkään --.”	19
<i>rumpeltaa</i>	”-- Ernst, jonka kallonseinämiä pit-kin kuumat ajatukset mennä rumpel-sivat pitkin poikin --.”	69
<i>rääppäistä</i>	”-- kun hän oli -- rääppäissyt tietokoneen latuskan näytön kirkkaaksi --.”	55
<i>siipaista</i>	”-- siipaisi avainkortillaan -- ovet auki --.”	62
<i>sipsua</i>	”-- kaakersi sipsuvia taka-askeleita --.”	54
<i>särsähtää</i>	”-- Ernst sanoi särsähtävällä , äskei-sen tällin yhä rohduttamalla äänellä.”	197
<i>tuhkeloida</i>	”Vetäessään hiilidioksidin tuhke-loimaa ilmaa keuhkoihinsa --.”	102
<i>tumpsahtaa</i>	”-- pihalle tumpsahtaneesta ava-ruusaluksesta --.”	39
<i>tussauttaa</i>	”-- johtaja tussautti -- takapuolen-sensa -- työtuolille --.”	68

<i>tussauttaa</i>	”Äkkijarrutus, jonka voimasta Ernst – – tussautti hänen takaraivonsa jollei nyt suorastaan tuskallisesti, niin aina- kin ”tärähdyttävästi” – – vasten – – verhoilua.”	125
<i>töyhähdellä</i>	”Hänen päässään töyhähteli meluisa ja kivulias joukko kaikenlaisia partikke- leita – –.”	203
<i>viuppua</i>	”Päässä viuppui sanoja ja kuvia – –.”	61
<i>väyertää</i>	” – – vaikerrus laajeni – – jonkin- laiseksi puhelinyhteyden väyertä- mäksi haukunnaksi – –.”	77
<i>ähmerrellä</i>	” – – yritti nyt ähmerrellä itseään ylös kylmältä betonilattialta – –”	193
<i>ängertyä</i>	”Äänneet ängertyivät suusta kelmu- maisesti nitisevällä äänellä – –”	108
<i>äräytyä</i>	” – – lopulta ähähti tähän kommunika- tiiviseen satimeen ilmeisen äräyty- neenä – –.”	198

LIITE 2. Aineiston verbikantaiset nominijohdokset aakkosjärjestyksessä.

lekseemi	konteksti	sivunumero
<i>(ilmanvaihto)huhel- lus</i>	” – – alhaalta kantautuva tasainen il- manvaihtohuhellus – –.”	138
<i>jupellus</i>	” – – ohjaamosta kantautui juuri ja juuri korvaan erottuvaa, jotenkin tait- tunutta ja hapsottavareunaista jupel- lusta , joka kuulosti lähinnä siltä kuin joku olisi yrittänyt jutella mukavia suukapula suussa – –.”	116
<i>juputus</i>	” – – ääni kuulosti panssaritorjunta- konekiväärin näennäisen löysältä juputukselta – –.”	184
<i>klunksahdus</i>	”Ksylofonimaisen klunksahduksen päästettyään hissi yökkäsi – –.”	64
<i>koikellus</i>	” – – askelluksen ajoittaisesta koikel- luksesta huolimatta – –.”	220
<i>kurkelointi</i>	” – – hän tällä kertaa onnistui havaitse- maan ilman sen enempiä ”väki-inten- tionaalisia kurkelointeja ” – –.”	137
<i>kurnauskahdus</i>	”Eläimen kadottua näkyvistä rappuun jäi vielä roikkumaan – – säällinen kur- nauskahdus – –.”	219
<i>käkinä</i>	” – – Sonian reaktio Ernstin harmistu- neehkoon käkinään – –.”	45

<i>käkinä</i>	” – kuunteli sitten, kuinka vanhanrouvan kuivahko käkinä loittoni jonnekin – –.”	131
<i>lohnaisu</i>	” – – vaunun giljotiinimaiset ovet, joiden lohnaisun jäljiltä – –.”	101
<i>lääpähdys</i>	” – – hieman alavireinen lääpähdys , joka lähti hänen vasemmassa kädessään yhä roikkuvasta – – monisteesta sen pyyhkäistessä "oviaukon" reunaan.”	155
<i>mussahdus</i>	” – – kenkiensä mussahdukset betoni-laatoilla.”	17
<i>mängellys</i>	” – – samaan aikaan sekä keveällä että vaivalloisella, kuukävelijämäisellä mängellyksellä liikkuvassa asussa – –.”	147
<i>mäyryäminen</i>	”Sitten vastaan ajava rekka kuitenkin räpsäytti kuplan puhki ja täytti korvat mäyryämisellään .”	35
<i>(vetoketjun)naarpahdus</i>	” – – pitkä, joko erittäin paneutunut tai hengenvaarallisesti kyllästynyt vetoketjunnaarpahdus .”	142
<i>nauahtelu</i>	” – – ristiriidassa otuksen feminiiniiseen nauahteluun nähden.”	13
<i>plimpsahdus</i>	” – – hissinovien ikään kuin pahaenteisen viaton plimpsahdus .”	110
<i>räpäiskely</i>	” – – aika-avaruus-narratiivijuonteiden – – räpäiskely (mielen tarjottimelle leviää sameareunainen kuva pikkulap- sesta tölvimässä painajaismaista tillili- hamöykkyä lautasen reunalta toiselle) – –.”	165
<i>siipaisu</i>	” – – härppi mopillaan lattiaa lyhyin, joutavin siipaisin – –.”	61
<i>sirpatus</i>	” – – massavaa mörinänuottaa, jossa roikkuvien pienempien ja isompien otusten vinkuna, sirpatus ja kirkuminen repi teräviä aukkoja muuten niin raskastekoiseen jylinään.”	207
<i>väyähdys</i>	”Äkillisestä liikkeestä yllättynyt Theo päästi väyähdyksen – –.”	216